

Original article

Küresel Salgın (Covid-19) Sürecinde Yaşanan Sosyal Problemler: Uzaktan Eğitim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma Social Problems Experienced During the Global Epidemic (Covid-19): A Study on University Students Who Receive Distance Education

Ömer Şükrü Yusufoglu *

Department of Social Services, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Firat University, Elazığ, Turkey

Özet

Covid-19 salgını ortaya çıktığı andan itibaren yaşamı pek çok açıdan olumsuz etkilemiştir. İnsanlar bir yandan sağlık konusunda ciddi bir riskle karşılaşırken, diğer yandan ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bununla birlikte eğitim alanı da son derece olumsuz etkilenmiş, örgün eğitim yapılamamış, bunun yerine uzaktan eğitime geçilmiştir. Uzaktan eğitim alan öğrenciler diğer insanlar gibi evlerine hapsedilmiş ve eğitim başta olmak üzere birçok problem yaşamışlardır. Salgın sürecinde uzaktan eğitim gören üniversite öğrencileri üzerine gerçekleştirilen bu çalışma, öğrencilerin yaşadıkları sosyal problemleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda uzaktan eğitim gören üniversite öğrencileri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma, araştırma deseni olarak da fenomenolojik yaklaşım benimsenmiştir. 25 öğrencinin katıldığı bu çalışmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda katılımcıların uzaktan eğitimden yeterli düzeyde verim alamadıkları, internet ve sosyal medyayı aşırı kullandıkları, orta ve düşük düzeyde aile içi tartışmalar yaşadıkları, hastalık kaygısı yaşadıkları ve bazı ekonomik problemlerle karşılaştıkları bulgularına ulaşılmıştır. Bununla birlikte katılımcıların önemli bir kısmının hastalık korkusunu zamanla yendikleri ve salgın sürecine alıştıkları tespit edilmiştir. Bazı katılımcıların ise boş zamanlarında spor, dil eğitimi gibi faaliyetler gerçekleştirdikleri ve çeşitli sınavlara hazırlık yaptıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Salgın, Covid-19, Sosyal Problemler, Uzaktan Eğitim, Boş Zaman.

Abstract

From the moment it appeared, the Covid-19 pandemic has negatively effected life in many ways. People, on the one hand, faced a serious risk in terms of health, and on the other hand, they faced economic, social and psychological problems. Education was also adversely affected, formal education could not be done, and distance education was started instead. Like other people, students getting distance education are trapped in their homes and have had many problems, especially with education. This study was carried out on university students who received distance education during the pandemic and aims to reveal the social problems experienced by the students. In this direction, semi-structured interviews were conducted with university students receiving distance education. Qualitative research has been adopted as a research method and a phenomenological approach as a research design. Purposive sampling method was used in this study in which 25 students participated.

* Corresponding author:

Ömer Şükrü Yusufoglu, Department of Social Services, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Firat University, Elazığ, Turkey
Email: osyusufoglu@firat.edu.tr

As a result of the research, it was found that the participants did not get enough efficiency from distance education, had excessive use of the internet and social media, had domestic disputes on moderate and low levels, had anxiety about illness, and faced some economic problems. However, it was also found that a significant part of the participants overcame fear of illness and got used to the process of pandemic. It has been observed that some participants carry out such activities as sports and language training in their leisure time and prepare for various exams.

Keywords: Pandemic, Covid-19, Social Problems, Distance Education, Leisure.

Received: 12 February 2022 * **Accepted:** 16 May 2022 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiasos.2022.458.5>

GİRİŞ

2019'da Çin'de ortaya çıkan, 2020'de tüm dünyaya yayılan ve etkisi günümüzde devam eden Covid-19 Küresel salgını başta sağlık olmak üzere, ekonomi, eğitim, aile gibi pek çok temel kurumu olumsuz etkilemiştir. Bir yandan hastalık ve ona bağlı olan ölümler yaşanırken diğer yandan bireylerin önemli bir kısmı salgın sürecinin meydana getirdiği ekonomik krizle mücadele etmiş ve bu mücadelede başarısız olanlar işsiz ve yoksul hale gelmişlerdir. Ayrıca sosyal hayat birçok noktada kesintiye uğramış ve çeşitli sosyal ve psikolojik problemler yaşamışlardır.

Covid-19 ortaya çıktığı andan itibaren toplumlarda ve bireylerde paniğe yol açmış, hastalığın ölümcül etkisinin fazla olmasıyla birlikte ülkeler tedbirlerini arttırmıştır. Kısıtlama, kapanma ve karantina gibi majör tedbirlerle birlikte, maske, mesafe ve temizlik gibi minör tedbirler de uygulamaya konmuştur. Alınan tedbirlerle birlikte bireylerin alışkanlıkları değişmeye başlamış bazı bireyler bu duruma adapte olabilirken bazıları yeni normallere bir türlü alışmamışlardır. Alınan tedbirlere alışamayan veya tedbirlerin sosyal hayatı engellemesiyle birlikte zorluklarla karşı karşıya kalan bireyler çeşitli problemler yaşamaya başlamışlardır.

Problem yaşayanların başında bireysel özgürlüklerini yeni tatmaya başlayan ve sosyalleşme konusunda en yoğun dönemlerini yaşayan genç yetişkinler ve üniversite öğrencileri gelmektedir. Öğrenciler bir üniversite kazanarak yalnızca eğitim konusunda yeni bir adım atmamakta, aynı zamanda arkadaşlık ve dostluk ilişkileri bakımından ailelerinden farklı olarak yeni adımlar atmaktadırlar. Salgın sürecinde ise bu arkadaşlıkların ve onlarla yapılan boş zaman aktivitelerinin kesintiye uğraması, öğrenciler üzerinde psikolojik baskı yaratarak yalnızlık duygularının artmasına yol açmıştır. Öğrencilerin üniversiteden eve dönüşleri onları çeşitli durumlar açısından zorlamış, aile içerisinde yeni iş yükleri edinme, tartışma ve kavga, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamama gibi sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Bu araştırma öğrencilerin yaşamış olduğu sorunları tespit ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, salgın sürecinde uzaktan eğitim gören üniversite öğrencilerinin yaşadıkları çeşitli sorunlar

bu çalışmada ele alınacak, öğrencilerin yaşadıkları sosyal problemler sosyolojik açıdan değerlendirilecektir. Yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen bulgular yorumlanacaktır.

Covid-19

Dünya tarihinde Covid-19'dan önce çeşitli salgınlar meydana gelmiştir. Salgın hastalıklar toplumların geleceği açısından kırılma noktası olmuş ve son derece önemli sonuçlar doğurmuştur. Örneğin 1350'li yıllarda Avrupa'da etkili olan veba 25-50 milyon insanın ölümüne sebep olmuş ve karantina uygulaması bu dönemde başlamıştır. I. Dünya Savaşı sırasında ortaya çıkan İspanyol Gribi ise 500 milyondan fazla kişiye bulaşmış ve 18 ay içinde 50 -140 milyon insanın ölümüne yol açmıştır. Tarihte gerçekleşen salgın hastalıklarla birlikte hanedanlıkların el değiştirmesi, savaşların son bulması ve hatta iklim değişikliği gibi etkiler meydana gelmiştir (Aşkın vd. 306-307).

İçinde bulunduğumuz dönemde ise yaklaşık 2 yıl önce başlayan ve hala devam eden koronavirüs veya diğer adıyla Covid-19 hastalığı dünyayı etkisi altına almış ve milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet vermiştir. Hastalığın başlangıç yeri Çin olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü Çin Ülke Ofisi, 31 Aralık 2019 tarihinde, Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde, sebebi belirlenemeyen zatürre vakaları bildirmiş ve 5 Ocak 2020 tarihinde ise, daha önce insanlarda bulgusuna rastlanmamış olan yeni bir koronavirüs tanımlamıştır. İlk başta n-cov olarak adlandırılan bu hastalığın adı daha sonra Covid-19 olmuş, Çin'de ortaya çıktıktan sonra 3 ay gibi kısa bir zamanda bütün dünyaya yayılmaya başlamıştır. (Budak&Korkmaz, 2020, 1).

Çin'de başlayan, Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde görülen ve daha sonra dünyanın pek çok yerinde görülen Covid-19 salgını kısa zaman içerisinde Türkiye'de de etkisini göstermeye başlamıştır. Türkiye'de ilk olarak 2020 yılı Mart ayında vakalar tespit edilmeye başlanmış ve Covid-19 salgınına bağlı ölümler hızla artmıştır. 2020 yılı Mart ayından itibaren COVID-19 salgını ve bunun birtakım etkileri günlük hayatı olumsuz etkilemiş ve eğitim başta olmak üzere pek çok problem yaşanmıştır. Eğitim açısından ele alındığında; Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde görülen ilk vakadan sonra okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim kademelerinde eğitime kısa bir süreliğine ara verilmiştir. 23 Mart 2020 tarihinde ise Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK tarafından alınan karar ile birlikte uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir (Özdoğan&Berkant, 2020: 15). Alınan uzaktan eğitim kararı 2020-2021 eğitim öğretim yılında devam etmiş, 2021-2022 eğitim öğretim yılında tekrar yüzyüze eğitime geçilmiştir. Bununla birlikte üniversite eğitiminde derslerin bir kısmı yine online olarak devam etmektedir.

Uzaktan Eğitim

Tarih boyunca insanlar merak duygularını gidermek, bilmediklerini öğrenmek ve meslek sahibi olabilmek için eğitim-öğretim faaliyetlerine ihtiyaç duymuşlardır. Bu amaçla önceden daha ilkel yöntemlerle yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri milattan sonra daha sistemli hale gelmeye başlamış ve

sonrasında okullar meydana gelmiştir. Okulların tarihi Eski Roma ve Antik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Bu tarihlerden itibaren okullar oluşum ve gelişim sürecine girmiştir. İslam dünyasında medrese olarak adlandırılan eğitim kurumları ise Karahanlılar döneminde 11.yüzyıldan itibaren kurulmuş (Polat, 2015: 45), Selçuklu ve Osmanlı döneminde de gelişimini sürdürmüştür. Modern anlamdaki okullar ise 19.yüzyılda Avrupa'da kurulmuştur.

Klasik eğitim öğrenci ve öğretmenin bir arada bulunduğu, daha çok öğretmenin ya da öğretmenin edindiği bilgileri bilmeyenlere yani öğrencilere aktardığı bir süreci ifade etmektedir. Bu sistemde öğrenciler okullara giderek amaçlarına uygun bir eğitim-öğretim faaliyeti içerisine girmekte ulaşım, barınma ve eğitim maliyetleri gibi çeşitli zorluklara rağmen bilgi sahibi olmaya çalışmaktadırlar. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesiyle birlikte uzaktan eğitim faaliyetleri gelişmeye başlamıştır. Yeni bir terim olarak düşünülse de, uzaktan eğitim 100 yılı aşkın bir süredir kullanılmaktadır (Valentine, 2002). Uzaktan eğitim 1800'lerin sonlarında, öğretmen ve öğrencinin farklı yerlerde olduğu bir yazışma programı tasarlanarak Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Chicago Üniversitesi'nde kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında radyo ve 1950'lerde televizyon geliştikçe, uzaktan eğitimin alanı genişlemiştir. (Gunawardena & McIsaac, 2004: 356). 1920'lerde radyonun ve 1940'larda televizyonun icadı, uzaktan eğitimde kullanım için yeni iletişim biçimlerini hayata geçirmiştir. Bu medya araçları eğitimciler tarafından milyonlarca öğrenciye çeşitli eğitim programları yayınlamak için kullanılmıştır. Daha sonraları ise telefonla uzaktan eğitim yöntemi kullanılmaya başlanmıştır. 1990'ların sonlarında telekonferans teknolojilerinin tanıtılmasından sonra telefonların rolü daha belirgin hale geldi (Saraswat, 2016: 77). Günümüzde ise internet ve ona bağlı olan yeni teknolojiler ile birlikte uzaktan eğitim olanakları daha fazla gelişmiş ve daha yaygın hale gelmiştir.

Uzaktan eğitim genel olarak öğretmen ve öğrencinin fiziksel olarak bir arada ortamlarda çok sayıda kişinin ses cihazları veya ekranlar aracılığıyla öğrenme etkinliğine katılmasıdır. Uşun (2006: 7-8)' un tanımına göre uzaktan eğitim:

“Kaynak ile alıcılarının öğrenme-öğretme süreçlerinin büyük bir bölümünde birbirlerinden ayrı (uzak) ortamlarda bulunduğu, alıcılarına “öğretim yaşı, amaçları, zamanı, yeri ve yöntemi” vb. açılardan “bireysellik”, “esneklik”, ve “bağımsızlık” olanağı tanıyan, öğrenme-öğretme süreçlerinde; yazılı ve basılı materyaller, işitsel araçlar (telefon, radyo), görsel-işitsel teknolojiler (televizyon, video), ve yüzyüze eğitim (akademik danışmanlık) gibi materyal, araç, teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı, kaynak ile alıcılar arasındaki etkileşimin ise televizyona ve bilgisayara dayalı etkileşimli/tümleşik teknolojilerle sağlandığı planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi uygulamasıdır.”

Uzaktan eğitimin uygulanma biçimleri ülkeden ülkeye önemli ölçüde farklılık gösterse de, çoğu uzaktan eğitim programı ya halihazırda mevcut olan ya da maliyet etkinliği açısından değerlendirilmekte olan teknolojilere dayanmaktadır. Bu tür programlar, finansal, fiziksel veya coğrafi olarak geleneksel

eğitim alamayan birçok insan için özellikle faydalıdır. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik uzaktan hizmet sayısında artış olmasına rağmen, uzaktan derslerin ana hedef kitlesi yetişkin ve yükseköğretim pazarı olmaya devam etmektedir (Gunawardena & McIsaac, 2004: 356). Moore'un belirttiğine göre uzaktan eğitim, daha fazla insana daha fazla eğitim fırsatı sunma, bunu daha düşük ortalama maliyetle yapma ve en önemlisi, çoğu insanın başka yollarla elde edebileceğinden daha yüksek kalitede olma potansiyeline sahiptir (Moore, 2003: 74). Uzaktan eğitim klasik eğitimle karşılaştırıldığında bazı unsurlar ön plana çıkmaktadır. Keegan'a göre uzaktan eğitimin 6 temel unsuru bulunmaktadır. Bunlar:

- Öğretmen ve öğrencinin ayrılması
- Bir eğitim kuruluşunun etkisi
- Öğretmen ve öğrenciyi birbirine bağlamak için medya kullanımı
- İki yönlü iletişim alışverişı
- Gruplar halinde değil, bireyler olarak öğrenenler
- Sanayileşmiş bir biçim olarak eğitimidir (akt. Gunawardena & McIsaac, 2004: 358).

Avantajları ile birlikte uzaktan eğitimin dezavantajları da söz konusudur. Uzaktan eğitim süreci etik sorunları beraberinde getirmektedir. Uzaktan eğitim programının ve programda yer alan derslerin niteliği, kontrol, özerklik, akademik dürüstlük tartışılan etik konular arasındadır (Alptekin, 2016: 3). Öte yandan oluşabilecek problemlere müdahale edememe, uygulama derslerini uzaktan yapamama ve herkesin uzaktan eğitime rahatça ulaşamaması karşılaşılan diğer problemler arasındadır.

Sosyal Problemler

İnsanlar içgüdüsel olarak kendilerine haz veren davranışların peşinden koşarken acı veren davranışlardan kaçınmaktadırlar. Bireysel mutluluklar veya problemler insan davranışını belirleyen unsurlar arasında yer alır. Bununla birlikte insanların sosyal bir varlık olması onların sosyal mutluluklarını veya mutsuzluklarını meydana getirmektedir. Birlikte yaşanan mutluluklar olduğu gibi birlikte yaşanan veya herkes için ortak bir soruna dönüşen mutsuzluklar da bulunmaktadır. Bunlar sosyal problemler olarak ifade edilebilir.

Günlük hayatta karşılaşılan her problemi sosyal problem olarak tanımlamak doğru bir yaklaşım değildir. Sosyal problemler toplumdaki grupları ve kurumları zor durumda bırakan depresyon ve sel gibi doğal afetlerden farklı olan unsurlardır. Çünkü doğal afetler etkileşim sonucu ortaya çıkmazlar ve insan davranışlarının değiştirilmesi sonucunda ortadan kalkmazlar. Ancak bu problemler sosyal problemlere yol açabilirler (Adak, 2009: 18-19). Bu açıdan bakıldığında salgının kendisi doğal bir problemdir, fakat oluşturduğu etkiler sosyal problemlere yol açabilmektedir. Loseke (akt. Adak, 2009: 20), sosyal problemi tanımlamak için dört temel unsur olduğunu ifade etmektedir:

- Sosyal problemler bazı şeylerin yanlış olduğunu göstermek için kullanılır.
- Bir koşula sosyal problem statüsü verilmiş olabilmesi için o koşulların yaygın olması yani birkaç kişiden daha fazlasının etkilenmesi, incinmesi gerekir.
- Sosyal problemler tanımlaması bir miktar iyimserlik içerir. İnsanlar tarafından oluşturulan problemler yine onlar tarafından değiştirilebilir.
- Sosyal problem değiştirebileceğine inanılan koşulların adıdır. Eğer bir durum sorun ise ve sıklıkla ortaya çıkıyorsa ve yaygınsa ve değiştirilebilecek bir durumsa o zaman değiştirilmelidir.

Covid-19 salgını açısından ele alındığında salgın sürecinde bireysel ve sosyal problemlerin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Birey açısından en önemli iki problem hastalığa yakalanma riski sosyal izolasyondur. Bir de bunlara bağlı olarak ortaya çıkan yalnızlık duygusu, can sıkıntısı, hastalık kaygısının artması, umutsuzluk ve depresyon gibi psikolojik problemlerdir.

Salgının başlangıcı ile birlikte dünyada milyonlarca insan karantinaya alındı. Virüsten etkilenen veya şüpheli olan vakalar izole edildiler. Sosyal mesafe ve sosyal izolasyon insanlarda kronikleşen bir yalnızlığa ve can sıkıntısına yol açtı. Özellikle psikolojik sağlık açısından bakıldığında bu tür krizler ve buna bağlı oluşan yalnızlık hissi tehdit uyarımını arttırmakta ve kaygıyı büyütmektedir. Bunun sonucunda ise rasyonel ve mantıklı kararların yerini önyargılı ve hatalı kararlar almaktadır (Banerjee&Rai, 2020: 525). Önceki bulaşıcı salgınlardan ve pandemilerden elde edilen kanıtlar, sosyal izolasyonun zararlı zihinsel sağlık ve psikolojik etkilerini göstermektedir. Örneğin, ABD'de 2009 influenza A (H1N1) pandemisinden sonra, karantinaya alınan çocuklarda travma sonrası stres puanları, karantinaya alınmayanlara göre dört kat daha yüksekti ve karantinaya alınan ebeveynlerin %28'i, karantinaya alınmayan ebeveynlerin ise %6'sı travmaya bağlı akıl sağlığı bozuklukları belirtileri bildirdi. SARS nedeniyle karantinadan çıktıktan sonra, birçok kişi birkaç hafta boyunca öksüren ve hapsiranelerden (%54) ve kalabalık (%26) ve kamusal alanlardan (%21) kaçındığını bildirdi (Razai vd. 2020:1).

Salgın sürecinde sosyal izolasyon ile birlikte farklı sosyal problemler de ortaya çıkmıştır. Bu problemler eğitim kaybı, ekonomik kayıplar, bedensel ve ruhsal sağlıkla ilgili endişeler, temizlik takıntısı, internet, sosyal medya ve telefon bağımlılığı ve ev işleri vs.dir. Aşağıda katılımcıların görüşleri ile birlikte bu konulara yer verilecektir.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın genel amacı uzaktan eğitim gören öğrencilerin yaşadıkları sosyal problemleri ortaya koymaktır. Alt amaçları arasında onların başarı/başarısızlık durumları, aile içerisinde yaşadıkları

çatışmalar, aile içerisinde ve dışında üstlendikleri görevlerin ortaya konması, sağlık durumları ve boş zaman faaliyetlerini açıklamak bulunmaktadır.

Yakın zamanda salgın süreci ve uzaktan eğitim ile ilgili olarak yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları hakkında aşağıda bilgiler verilmiştir.

Can (2020) çalışmasında açık ve uzaktan eğitimde sadece niceliğin değil, aynı zamanda niteliğin de önemine vurgu yapmıştır. Pandemi sürecinin Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim sisteminin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagojik açıdan güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Keskin ve Özer Kaya (2020)'nın 652 öğrenciyle gerçekleştirdikleri çalışmada, Pandemi sürecinde öğrencilerin sosyal medya ve televizyon başında geçirdikleri sürelerin yaklaşık iki kat arttığı, Öğrencilerin %84.4'ünün web tabanlı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim kadar etkili olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin öğretim elemanlarıyla rahatça iletişim kuramadıkları, öğrenilenin çabuk unutulduğu ve eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Güngörer (2020)'in yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre Covid-19 salgın sürecinin aile kurumu üzerinde bazı etkileri bulunmaktadır. Yapılan çalışmada, aile içi/eşler arası çatışma, aile üyeleri arasındaki orantısız sorumluluk dağılımı, kalabalık aileler, kadının görünmeyen emeği gibi faktörler olumsuz etkiler olarak tespit edilirken, çalışan anne ve babaların çocuklarıyla evde vakit geçirmesi ve aile bağlarını geliştirmesi gibi faktörler ise olumlu etkiler olarak görülmüştür.

Kürtüncü ve Kurt (2020)'un araştırmasına göre uzaktan eğitim gören öğrencilerini pandeminin getirdiği stresin yanında eğitim süreci de zorlamaktadır. Yine bu çalışmaya göre derslerin işleyişi ve sınavlar konusunda uzaktan eğitim sisteminin web tabanlı olması nedeniyle öğrencilerde kaygıya neden olduğu görülmüştür. Özellikle dönem kaybı ve mezun olamamaya neden olabileceğini düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca imkânları kısıtlı olan öğrencilerin herkesle eşit koşullarda derslerini takip edemediği görülmüştür.

Bu çalışma ise salgın sürecinde gerçekleşen uzaktan eğitim sürecinde üniversite öğrencilerinin yaşamış oldukları sosyal problemleri kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Böylelikle bu çalışma bireylerin yaşadıkları sosyal sorunlara ışık tutmaktadır. Ayrıca bir süre daha devam etmesi muhtemel olan salgın sürecine bağlı olarak öğrencilerin uzaktan eğitim süreci ve buna yönelik beklentilerinin irdelenmesi literatüre katkı açısından önemlidir.

Yöntem

Bu çalışma nitel bir araştırma olup, araştırmada mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla mülakat formu oluşturulmuştur. Hazırlanan mülakat formu yarı yapılandırılmış 20 adet soru içermektedir. İlk bölüm cinsiyet, sınıf, hane nüfusu ve ikamet edilen yer gibi soruları içerirken, ikinci bölüm sosyal

durumu analiz etmeye çalışan soruları içermektedir. Hazırlanan sorular 2020-2021 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitim gören Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerine online görüşme yapılarak sorulmuştur. Görüşmeler 2021-Mayıs ayı içerisinde çeşitli zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanma işlemi için sanal ortamda online görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar ile sanal ortamda “Blackboard” ve “Google Meet” üzerinden görüşülmüş, yapılan görüşmeler veri toplama amacıyla kaydedilmiştir. Kaydedilen veriler deşifre edilerek Microsoft Office Word programı aracılığıyla yazılmıştır.

Araştırma yöntemi olarak nitel araştırmanın seçilmesi, problemlerin farklı boyutlarının ortaya konması ve daha derinden analiz edilmesi açısından önemlidir. Yıldırım ve Şimşek (2011: 39)’in yaptıkları tanıma göre “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır”. Sosyal bilimlerde kullanılan nicel yöntemler insan ve topluma ait olay ve olguları genelleme yaparak açıklama çabasındayken, nitel yöntemler karmaşık olay ve olguları daha özel bir alana indirgeyerek daha özgün bir açıklama eğilimine sahiptir (Baltacı, 2019: 382). Bu açıdan bu araştırmanın salgın sürecinde yapılan nicel araştırmalara derinlik kazandırması ve öğrencilerin yaşamış oldukları deneyimleri fenomenolojik yaklaşımla analiz ederek sosyal problemler konusunda farklı boyutlar ortaya çıkarması beklenmektedir. Fenomenolojik yaklaşım insanların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları ve deneyimlerini bilince nasıl dönüştürdüklerini keşfetme düşüncesine dayanmaktadır (Patton, 2014: 104). Buradan hareketle, öğrencilerin yaşadıkları deneyimler anlamlı hale gelmekte ve bu deneyimler analiz edilmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın geniş evreni salgın sürecinde uzaktan eğitim gören üniversite öğrencileridir. Daraltılmış evreni ise Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileridir. Sosyal hizmet bölümünün 301 öğrencisi bulunmaktadır. Bu öğrenciler arasından her sınıftan eşit veya yaklaşık sayıda olmasına dikkat etmek suretiyle toplam 25 kişi seçilmiştir. Seçilen kişiler gönüllülük esasına bağlı olup görüşmeyi kabul eden öğrencilerle mülakat yapılmıştır. 17 kız, 8 erkek öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmada kız öğrenci sayısının erkeklere nazaran fazla olmasının nedeni bölümdeki kız öğrenci sayısının fazla olması ve kız öğrencilerin araştırmaya daha fazla ilgi göstermeleridir. Bölümdeki kız öğrenci oranı yaklaşık olarak %70 iken erkek öğrenci oranı %30’dur.

Araştırmanın örneklem grubunun belirlenmesinde sürdürülen online eğitim etkili olmuştur. Salgın süreci boyunca sürdürülen online derslerde öğrencilerin birtakım sorunlar yaşadığı tespit edilmiş, salgın ve uzaktan eğitim sürecinde sorun yaşayan öğrencilerin görüşmeye katılmaları istenmiştir. Burada amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yönteminde önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan

durumlar esas alınırken, kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 112-113). Bu çalışmada araştırma grubunun seçiminde ölçüt olarak salgın sürecinde problem yaşama kriteri belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örneklemin kullanılması ise pandemi şartlarına bağlıdır. Pandemi şartlarında diğer öğrencilere ulaşmak pek kolay olmadığından ve sosyal hizmet bölümü öğrenci sayısının araştırmanın konusu olan sosyal problemleri belirleme açısından yeterli olacağı düşünöldüğünden araştırma bir akademik bölümle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Genel Soruları

- Salgın süreci öğrencilerin ve ailelerinin ekonomik durumunu nasıl etkilemiştir? Herhangi bir gelir kaybı veya işsizlik durumları yaşanmış mıdır?
- Salgın süreci öğrencilerin ve aile üyelerinin psikolojik durumlarını nasıl etkilemiştir? Gerekli tedbirlerin dışında korku ve kaygıya bağlı olarak fazla önlemler alınmış mıdır? Bu durum ne gibi sorunlara yol açmıştır?
- Salgın süreci eğitim durumunu nasıl etkilemiştir? Uzaktan eğitim süreci öğrencilere ne katmıştır veya ne gibi olumsuzluklar yaşatmıştır? Başarı durumu nasıl etkilenmiştir?
- Salgın süreci aile içi şiddet veya tartışma durumlarını nasıl etkilemiştir? Bu konuda herhangi bir artış veya azalış meydana gelmiş midir?
- Salgın sürecinin aile aidiyeti ve bağlılık duygusu üzerinde ne gibi etkileri olmuştur?
- Salgın süreci teknolojik araçların kullanımını nasıl etkilemiştir? Boş zaman faaliyeti olarak sadece bu araçlar mı kullanılmakta yoksa başka faaliyetler de yapılmakta mıdır?

Katılımcılar

Aşağıdaki tabloda katılımcıların eğitim gördükleri sınıf, cinsiyet ve hane nüfusu gibi sosyo-demografik özellikleri görölmektedir:

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Sınıf	Cinsiyet	Hane Nüfusu	Katılımcılar	Sınıf	Cinsiyet	Hane Nüfusu
K1	1	Kız	5	K14	3	Erkek	7
K2	1	Erkek	7	K15	3	Kız	3
K3	1	Kız	7	K16	3	Kız	5
K4	1	Kız	3	K17	3	Kız	7
K5	1	Kız	4	K18	3	Erkek	5
K6	1	Kız	4	K19	4	Erkek	4
K7	2	Erkek	4	K20	4	Kız	4
K8	2	Kız	4	K21	4	Erkek	5
K9	2	Kız	3	K22	4	Erkek	5
K10	2	Erkek	4	K23	4	Kız	3
K11	2	Kız	7	K24	4	Kız	6
K12	2	Kız	8	K25	4	Kız	4
K13	3	Kız	8				

ARAŞTIRMA BULGULARI

Ekonomik Durum

Covid-19 salgını ülkelerin, toplum ve toplulukların, ailelerin ve bireylerin ekonomik durumlarını olumsuz etkilemektedir. Gerek üreten gerekse tüketenler açısından bu durumun yansıması görülmektedir. Özellikle ticaretle uğraşan küçük esnaf ve yardımcıları bu süreçte ciddi gelir kaybı yaşamışlardır. Bazı çalışanlar gününbirlik çalıştıkları için işlerinde azalma meydana gelmiş, bazıları ise alınan ücretlerde azalma sorunu ile karşılaşmışlardır. Bu konuda katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

K1: “Babam esnaf, pazarcılık yapıyor. Salgın öncesi ekonomik durumumuz iyiydi, salgın süreci işlerini olumsuz etkiledi.”

K2: “İnşaatlarda çalışan babamın işlerinde düşüş olunca gelir kaybı yaşadık, bu nedenle maddi durumumuz kötüleşti.”

K16: “Babam Belediye’de işçi olarak çalışıyor. Salgın öncesinde mesai ücreti aldığı için asgari ücretin üstünde alıyordu. Ancak kapanmalardan sonra mesai ücreti alamadı. Bu açıdan olumsuz etkilendik.”

K10: “Ekonomik durumumuz %40 olumsuz etkilendi diyebilirim. Babamın emeklisi var, ben ara sıra köy işlerine gidiyordum, fakat bu işler de kötü etkilendi artık gitmiyorum.”

K25: “Babam özel okulda öğretmen, pandemi döneminde maaş artışı olmadı. Bu yüzden biraz ekonomik sorunumuz oldu.”

Öte yandan salgının ekonomik durumlarını değiştirmediğini ancak harcamalar ve zamlardan dolayı olumsuz etkilendiklerini ifade edenler de bulunmaktadır. Aşağıda bu katılımcılara ait ifadeler yer almaktadır:

K15: Babam emekli olduğu için çok etkilenmedik. Ceviz ve kayısı bahçelerimiz var, bu yüzden durumumuz pek kötü değil. Ancak tüketim harcamalarımız yükseldi.”

K23: “Babamın sabit maaşı var. Ancak zamlardan dolayı alım gücümüz düştü. Bu anlamda ekonomik açıdan olumsuz etkilendik.”

Salgın sürecinden ekonomik anlamda olumlu etkilenenler de bulunmaktadır:

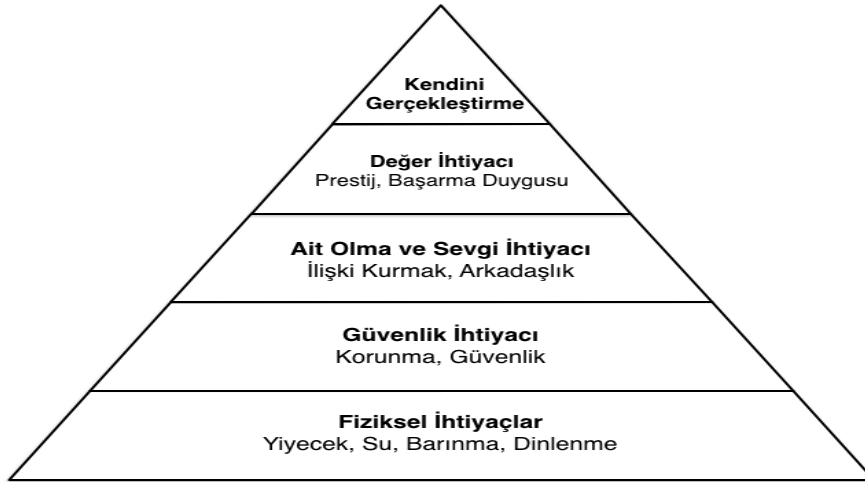
K5: “Ekonomik durumuna baktığımızda annem babam ikisi de çalışıyor, ikisi de sağlıkçı, salgın sürecinde gelirimiz biraz daha arttı.”

K22: “Babam emekli giderimiz azaldı, gelirimiz arttı. Para biriktirdik, örneğin ben sürekli dışarıda yemek yiyordum, evde en güzel yemek olsa bile. Fakat salgın sürecinde evde yemek yemeye alıştım. Spora gidiyordum, O da masraftı, onu da bıraktım. İlk defa hiç biriktiremeyen paraları biriktirdim.”

Tüm bu ifadeler birlikte değerlendirildiğinde salgının ekonomik anlamda üç boyutu ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki elde edilen gelirin azalması ile birlikte ekonomik durumun kötüleşmesi, ikincisi ise giderlerin artması ile yaşanan ekonomik kayıplar ve üçüncüsü ise gelirlerdeki artış ve giderlerdeki azalma ile birlikte ekonomik durumun iyileşmesidir.

Aidiyet ve Birliktelik

Ait olma duygusu insanın dünyaya gözlerini açması ile başlayan ve yaşamın ilerleyen evrelerin farklı şekilde biçimlenen bir duygudur. Aidiyet kelimesinin sözlük anlamı “ilişkin”, “ilgi” olarak ifade edilmektedir (<https://sozluk.gov.tr/>). Aidiyet, sevgi ve birliktelik insanoğlunun en önemli ihtiyaçları arasındadır. Maslow insanların da diğer canlılar gibi doğuştan getirdiği ve karşılanmadiğı takdirde gelişimin mümkün olamayacağı temel ihtiyaçların varlığından söz etmekle birlikte insana özgü sevgi, başarı, merak ve anlama gibi ihtiyaçlardan söz etmektedir (Özgüngör, 2020: 204). Maslow ihtiyaçları sıraya koyarak bir hiyerarşi geliştirmiştir. Sevgi, ait olma, birliktelik, arkadaşlık ve ilişki kurmak bu hiyerarşinin 3. basamağında yer almaktadır.

Kaynak: McLeod, S. A. (2007), Maslow's Hierarchy of Needs

Şekil 1. Maslow-İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Geleneksel toplumda aidiyet ve birliktelik duyguları aile ve akrabalık temelli olurken modern toplumlarda bu duygular arkadaşlık ve çeşitli sosyal ilişkilere endekslidir. Covid-19 salgınından önce toplumsal açıdan insanlar çeşitli mekânlarda bir araya gelirlerken, aile içerisindeki mesafeler artmıştı. İnsanların çoğu evlerini adeta bir otel veya misafirhane gibi kullanmaktaydı. Özellikle genç kuşakların ebeveynleri ile bağları oldukça zayıflamıştı. Bu durum modern dönemde bireyciliğin yükselmesiyle bağlantılıdır. Giddens'a göre yeni dönemde insanların kendi kimliklerini kendilerinin oluşturduğu bir bireycilik mevcuttur. Gelenek ve yerleşik değerlerin önemini yitirmeye başladığı bu yeni dönemde insanların seçimlerini etkileyen, etkinliklerini yöneten toplumsal kodlar da ağırlığını yitirmeye başlamıştır. Küreselleşmenin oluşturduğu yeni kimlik kalıpları ile birlikte insanlar yeni bir uyarlanma dönemine girmiş ve evrimleşmeye başlamıştır (Giddens, 2013: 101-102).

Salgın süreci kapanma, kısıtlama ve karantina gibi uygulamalarla bir arada yaşamayı zorunlu hale getirdi. Bu zorunluluk kimi aileler ve bireyler için negatif etki yaratırken kimileri için birliktelik duygusunu güçlendirme açısından faydalı olmuştur.

Salgın sürecinin aidiyet ve birliktelik açısından olumsuz bir etkiye sahip olduğunu düşünenler şunları ifade etmişlerdir:

K15: "Salgın süreci kesinlikle birliktelik duygusunu zedeledi."

K19: "Çok iç içe olduğun zaman olmuyor, birlikteliğin tadında kalması lazım."

K6: "Aile içinde sürekli tartışma yaşadık, sürekli onlara "sıkıldım, bıktım sizden" diyordum."

K20: "Birliktelik duygusu bence artmadı. Yüz göz olduk, aradaki çizgiler ve seviye azaldı. Çevremde de bu durum var, artık evden gitmek istiyoruz diyorlar."

K5: “Genel olarak baktığımızda bence salgın insanları birbirine yabancılaştırdı, onda hastalık var, uzak durulmuş demeye başladılar. Öte yandan boşanmaları artırdı, aile üyeleri birbirlerinin iç yüzünü görmeye başladı, insanların maskeleri düştü.”

Bazı katılımcılar ise salgın sürecinin aidiyet ve birliktelik açısından başlarda negatif sonuçlar doğurduğunu ancak zamanla bu durumun pozitif döndüğünü belirtmişlerdir. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri aşağıdaki gibidir:

K8: “Sürekli bir arada olmanın birleştiren ve zıtlılaştırıcı yönleri var, bence birbirimizi daha iyi tanıyoruz. Keşke şu an bu evden çıkıp gitsem dediğim oldu. Başlangıçta her şey üstüme geliyordu, ruhsal olarak çöktüğüm zamanlar oldu. Ancak şimdi durum böyle değil...”

K13: “Başlangıçta sürekli aynı yüzleri görmekten dolayı bıkkınlık oldu, fakat şimdi geçti. Bence bu süreç birlikteliği artırdı. Bu bize iyi geldi. Daha önce hiç bu kadar bir arada kalmamıştık.”

K14: “Normal zamanda dışarıda olduğumuz için birliktelik duygumuz azdı. Salgın sürecinde aidiyet duygumuz ve samimiyetimiz arttı.”

K23: “Toplumda sosyal mesafe vardı belki ama aile içinde de bir psikolojik mesafe oluştu. Adeta kendi sesimi duyamıyordum. Sürekli birilerini görünce hep kusurlarını görüyorsunuz. Ancak zamanla yakınlaştık, babam futbol izliyor, ben de izliyorum. Sonuç olarak ben ailemden memnunum. Bazı arkadaşlar virüs kapıp öleyim, yeter ki ailemden kurtulayım, diyorlardı. Bizimki o boyutta değildi.”

K22: “Önceden evde hiç vakit geçirmezdim, yemeklerimi hep dışarıda yedim. Artık dışarı çıktığımda evimi özliyorum.”

Bu ifadelerle göre salgın sürecinin getirmiş olduğu izole şartlarının aile ve hane halkında birlik ve dayanışmayı pekiştirdiği ve buna bağlı olarak aidiyet duygularının güçlendirdiği anlaşılmaktadır.

Aile İçi İletişim Sorunları ve Tartışmalar

Aile içerisinde sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Bu sorunların en aza indirgenmesi ve kavgaların yaşanmaması için en önemli unsurların başında sağlıklı bir iletişim ortamı gelmektedir. İnsanlar arası iletişimin genel olarak iki boyutu vardır. Bunlardan ilki teknik boyut, ikincisi derin boyuttur. İletişim sürecinde görünürde bulunan mesaj aktarma yolları, fiziksel olarak gerçekleştirilen ifade şekilleri teknik boyut, iletişimin sosyal çevreyle ilgili anlam oluşturma, başkasının niyetini tahmin etme, beklentileri ortaya koyma ve duygu hissetme boyutu derin boyuttur. Örneğin iki insanın birbirine karşı hissettikleri sevgi duygusu hissetmeleri derin boyut, bunu sözel olarak ifade etmeleri ise iletişimin teknik boyutudur (Aksoy, 2016: 71-72).

Karantina sürecinde aile bireylerinin karantina öncesi döneme göre daha fazla bir biçimde evdeki mekânsal alanları kullanmaları ile birlikte ev içinde kişiler arası ilişkilerde geçimsizlik, tartışma, çatışma

yaşanacağını ve zaman zaman da bu durumun şiddete dönüşebileceğini söylemek mümkündür. İnsanların sürekli bir arada olmaları kimi zaman yakınlık ve aidiyet duygularını arttırırken kimi zaman bu birliktelik yukarıda da görüldüğü üzere uzaklaşma ve bıkkınlığa yol açmaktadır. Bunun neticesinde aile içerisinde bazı tartışmalar yaşanmaktadır. Aşağıda salgın sürecinde yaşanan tartışmalar değerlendirmeye alınmış ve katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

K8: “Salgın sürecinde sürekli bir arada olduğumuzdan dolayı bıkkınlık ve patlama oldu. Tartışmalar daha çok ev işleri konusunda yaşanıyor. Aynı evin içinde ablamla bir hafta konuşmadığımız zamanlar oldu.”

K12: “Evin içi kalabalık olduğu için gerilim oluyor, bu yüzden haftanın en az üç günü tartışma yaşanıyor, diyebilirim.”

K16: “Salgın öncesine göre tartışmalar arttı. Çok kavga eden bir insan değilim, ama bu dönemde büyük kavgalar oldu. Babamla kavga ettik. Evden 4-5 gün ayrıldım, teyzemin yanında kaldım. Ondan sonra küçük küçük eve gidiş gelişlerim oldu. Hala babamla konuşmuyorum.”

K18: “Anne-baba ve kardeşler arasında ufak tefek tartışmalar oluyor, özellikle anne babanın bize karşı tutumları çok değişti. Oturma kalkmamıza bile karışıyorlar, çatacak yer arıyorlar.”

K23: “Tartışmalar genellikle babamla benim aramda oluyor. Babam bu süreçte gergin bir insan olmaya başladı, çay saati yarım saat gecikse bile sıkıntı çıkarıyor. Camiye gidemedi. Arkadaş ortamından da uzaklaştı. Evde sürekli temizlik olmasından rahatsız oluyor.”

Aile içerisindeki tartışmalar yalnızca çocuklar ve ebeveynleri arasında değil aynı zamanda ebeveynlerin kendi aralarında da gerçekleşmektedir. Bu durumu katılımcılar şöyle açıklamaktadır:

K20: “Tartışmalar en çok annem ile babam arasında en çok yaşandı. Önceden gerekli konularda tartışma çıkarken salgın sürecinde çok gereksiz konulardan tartışma çıkmaya başladı. Onu neden oraya koydun, neden şunu yapmadın? gibi. Konuşarak düzeltiyorlar, hatalı taraf geri adım atıyor.”

K22: “Aile içerisinde küçük tartışmalar oluyor. En fazla annem ile babam arasında tartışmalar yaşanıyor. Annem üretiyor, söyleniyor. Babam çok pasif kalır. Psikolojik şiddet görür. Önceden de tartışma vardı, ancak salgın süreci bunu artırdı, ağız dalaşı çok oluyor.”

K25: “Annem ve babam salgın süreciyle birlikte boşanma aşamasına geldiler. Önceden de sürekli tartışıyorlardı, ancak salgın sürecinde daha da arttı. Birbirlerine tahammülleri kalmadı. Bu süreçte annem daha fazla suçlu. Çocuklar olarak barıştırma çabamız var ama yapamıyoruz.”

Bu ifadelerle birlikte gerek salgın sürecinde gerekse diğer zamanlarda sağlıklı bir iletişim ortamına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Eşlerin birbirleriyle ve çocukların anne babalarıyla karşılıklı

iletişim kurlmaları birbirlerini daha iyi anlamalarına ve kendilerinin değerli olduğunu hissetmelerine yardımcı olacaktır. Çocukların evde söz haklarının olması, görüşlerini ve ihtiyaçlarını ifade edebilmesi önemsendiğini hissetmesini sağlamayacak ve çocuğu ailesine daha çok bağlayacaktır. Böyle olmadığı durumlarda aile üyeleri, kabul görecekleri, onaylanacakları ve daha mutlu olabilecekleri farklı ortam arayışlarına gireceklerdir (Aksoy, 2016: 98).

Eğitim Süreci

Pandemi ile birlikte ekonomi ve aile kurumunun yanında eğitim kurumu da etkilenmiştir. Katılımcılara göre bu süreçte en fazla etkilenen alan eğitimidir. Eğitimin online olması birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Online eğitimde sorun yaşayan öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir:

K11: “Eğitimi kötü etkiledi bu süreç. Dersler canlı olmayınca boş bir şey gibi geliyor. Evin içinde birileri sürekli bir şey yapınca konsantre olamıyorsun, bu sebeple dört gözle okulun açılmasını bekliyorum.”

K15: “Okuldayken bir söylediğiniz şeyi ben daha unutmuyordum. Online eğitim çok verimli olmuyor. Okula giderken daha fazla çalışıyordum. Online derste iki haftada bir bakıyorum, sadece soruyu yapayım geçeyim, diyorum.”

K23: “Bölümümüzle olan birliktelik duygumuzu kaybettik. Hangi dersi hangi sınıfta aldığımı unuttum. Uzak olduğumuz için düşük not aldığımızda bize karşı bir tutum var zannediyoruz.”

K9: “Okul dışında her yer açıktı, olan bizim eğitimimize oldu, verim alamıyoruz sınıf ortamında bize çok şey katacak hocamız var.”

K8: “Yüz yüze eğitim daha iyi. Online eğitim sürecinde sınıfça en verim aldığımız dersler ise aktif katılım olan dersler oldu. Hoca soru sorduğunda hemen gözlerim açılıyor.”

K12: “Yapmamız gereken tek iş öğrencilik olmuyor. Salgından önce kütüphane-okul-yurt arasında bir hayatım vardı. Uzaktan eğitim sürecinde bu imkân yok.”

K22: “Öğrenme durumunda gerileme oldu, sosyal zekâm çok geriledi, cezaevi psikolojisine girdim, şiir falan yazdım, konuşma yeteneğimi kaybettim.”

Bu ifadeler öğrencilerin online eğitim sisteminde yaşadıkları mağduriyeti açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Konsantrasyon kaybı, dersleri anlamama, kontrolsüzlük hissi, internet kesintisi ve hane içerisindeki çeşitli problemler öğrencilerin yaşadıkları başlıca problemler arasındadır. Öte yandan uzaktan eğitim sistemini eleştirmekle birlikte bu durumun kendileri açısından faydalı olduğunu düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Bu öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir:

K3: “Online eğitim güzel, fakat uzun dersler iyi değil. Derslerin ideal süresi 40 dakikadır. Online eğitim sürecinde başarıım daha çok arttı.”

K5: “Her iki sistemin artuları ve eksileri var, sistem oturmuş olsaydı online eğitim daha verimli olurdu. İnternet kesilmesi bir diğer sorun.”

K10: “Yüz yüze eğitim daha etkili. Online eğitimin en önemli avantajı ise derslerin kaydedilmesi. Bazı canlı dersleri sonradan izliyorum.”

K13: “Üniversite eğitimini böyle hayal etmemiştim. Benim için bir yıkım oldu. Online eğitimin sıkıcı ve zor olabileceğini düşündüm, bunu nasıl avantaja çevireceğimi hesap ettim. Kitapların tamamını aldım, hepsini okudum, kendimi çok zorladım. Başarı düzeyim arttı.”

K19: “İlk başta online eğitimi kabullenemedim. Kesinlikle olmaz dedim. Çünkü örgün eğitimde not alırdım, muhakeme yapardım, tartışardım. Ancak uzaktan eğitimde bu pek mümkün olmadı. Şimdi tartışma programları dinliyorum, eğitici videolar izliyorum, anladım ki örgün eğitim vakit kaybıymış. Şimdi daha çok şey öğreniyorum diksiyon dersi aldım, farklı etkinliklerde bulundum.”

K16: “Online eğitim kötü değil, ancak hocaların derse aktif katılım sağlamaları gerekir, tek taraflı sunum doğru değil. Dersi bazen öğrenci anlatabilir. Küçük ödevler de verilebilir.”

Bu ifadelerle birlikte öğrenciler açısından uzaktan eğitimin avantajları bulunmakla birlikte dezavantajlarının daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen veriler diğer araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Örneğin Özgöl ve arkadaşlarının 6 öğrenci ve 5 öğretim elemanı ile yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlar ortaya konmuştur: Yapılan araştırma sonucunda derslere uzaktan eğitimin zaman ve mekandan bağımsız olması, sınavların kolay olması, zaman tasarrufu sağlanması ve dersleri tekrar izlemeye imkan tanınması uzaktan eğitimin avantajları olarak belirlenirken devam zorunluluğunun olmaması, öğrencilerin sistemi yeterince iyi kullanamamaları, internet bağlantısının ve teknik araçların yetersiz olması, uygulama dersleri açısından uzaktan eğitim sisteminin yetersiz kalması, soru sorma ve cevap alma konusunda zorlukların yaşanması uzaktan eğitimin dezavantajları olarak belirlenmiştir (Özgöl vd. 2017: 303).

Eğitim sürecinin çıktılarında bir diğeri ise sınavlardır. Bazı katılımcılar online sınavları olumlu bulurken bazıları olumsuz bulmaktadırlar. Özellikle sınavların online olması ölçme-değerlendirme açısından bazı problemler meydana getirmiştir. Bu durumu açıklayan katılımcı ifadeleri aşağıdadır:

K7: “Notlarımız iyi etkilendi, ancak ders çalışma konusunda kötü etkilendik.”

K18: “Eğitim hayatımıza bu sistemin bir katkısı yok. Notların artmasının bize bir artısı yok. Ben öğrenmemiş olsam 100 alsam ki ne!”

K22: “Altan dersim çoktu. Ancak kısıtlama ile birlikte notlarım arttı, sınavları geçtim.”

K23: “Akademik başarıım yüksekti zaten yine de düşmedi”

Katılımcıların ifadelerine göre not açısından değerlendirildiğinde genel olarak puanlar yükselmiş olup öğrenme süreci açısından değerlendirildiğinde ise verimlilik düşmüştür.

Boş Zaman Aktiviteleri ve İnternet/Sosyal Medya Bağımlılığı

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde boş zaman kavramı bireylerin kendilerini kısıtlayan çalışma ve iş gerekliliği gibi unsurlardan sıyrılarak özgürleştikleri ve görece daha rahat hareket ettikleri durumu ifade eder. Bu anlamıyla boş zaman; dışsal zorlamalardan kurtulma ve kaçmayı ifade eder (Aytaç, 2004: 116). Öte yandan boş zaman, çalışmanın yeniden üretimi için gerekli bir zaman/yaşam alanıdır. Kapitalist çalışma düzeninin yeniden üretimi için, çalışmaya hazır biyolojik ve zihinsel dinginlik noktasında çalışana ihtiyaç duyulması, bu vakti çalışmanın doğurduğu ve verim düşüklüğüne yol açabilecek yorgunluğun giderilmesine hizmet edecek bir kullanıma açılmasına yol açmıştır (Aytaç, 2002: 233).

Boş zamanın dinlenme, yeniden enerji kazanma ve yararlı aktiviteler yapma gibi etkilerinin yanı sıra eğlenceye fazlaca vakit ayırma ve zamanı öldürme gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Evlerde geçirilen zamanlar ise daha çok kitle iletişim araçlarına adanmaktadır. Daha önce tek taraflı sunum özelliğine sahip olan televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarının yerini internet aracılığıyla çift taraflı sunum sağlayan akıllı telefonlar ve tabletler almıştır. Bu araçlar sosyal medya kavramının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Yusufoğlu, 2017: 2417). Giddens'a göre küreselleşen güçler medya, internet ve popüler kültür gibi unsurların yanı sıra başka ülke ve kültürlerden gelen bireylerle girdiğimiz temas yoluyla yerel ortamlarımıza ve ev yaşantımıza girdikçe hayatımız değişmiştir. Bu bağlamda küreselleşme bizi, aile toplumsal cinsiyet rolleri, cinsellik, kişisel kimlik, öteki insanlarla ve işimizle olan ilişkilerimiz gibi hayatımızın kişisel ve mahrem rollerini yeniden tanımlamaya zorlamaktadır (Giddens, 2013: 101).

Boş zaman kavramı özellikle salgın döneminde gerek çalışma, gerek dinlenme ve gerekse üretkenlik açısından öne çıkmıştır. İnsanların kısıtlamalar ve kapanmalar döneminde evde geçirdikleri zamanlar dikkate değerdir. Covid-19 salgın döneminde öğrencilerin sürekli evde olmaları, derslerin uzaktan olması ve sürelerinin yüzyüze eğitime göre düşük olması boş zamanları arttırmıştır. Bu durum kimi öğrencilerin dil öğrenme, geleceğe dair planlar yapma ve çeşitli sınavlara hazırlanma ve spor yapma gibi yararlı aktiviteleri yapmalarını sağlarken kimi öğrencilerin ise ekranlara daha çok bağlanmalarına, TV, internet ve sosyal medya araçlarına fazlaca kullanmalarına yol açmıştır. Aşağıda öncelikle bu ikinci durumu yaşayan, yani ekranlara bağımlı hale gelen katılımcıların ifadeleri verilmiştir:

K3: "Telefonla daha çok uğraşıyorum. Annemle bu konuda sürekli tartışıyoruz, ara sıra telefonumu elimden alıyor."

K5: "Salgın sürecinde internet veya telefonla çok vakit geçirdim, sosyal medya kullanımında şirazeyi kaydurdum"

K22: “Maalesef fazla vakit geçiriyorum, bilgisayar ve telefon arasında gidip geliyorum. Sadece YouTube’u 3 saat kullanıyorum. Oyunlar oynuyorum. Oynamadığımda yoksunluk çekiyorum. 2022’ye girmeden bu huylarımdan arınacağıma umuyorum.”

K15: “Telefona çok bağılandım, önceden böyle değildim, sosyal medyaya çok bağılandım. Gözümde problemler oluştu. Atma, kızarma gibi.”

Bu yorumlar teknolojik unsurların hayatımızı ne kadar fazla işgal ettiğini ve bize olumsuz etkiler bıraktığını göstermektedir. Teknolojik imkânlar ve yenilikler insanlara günlük hayatlarında pek çok kolaylıklar sağlarken sosyal yaşam alanlarının daralmasına yol açmaktadır. İnsanlar boş zamanlarını televizyon, internet, gibi unsurlarla tüketmeye başlamış ve aile üyelerinin birbirleri ile geçirdikleri zaman kısıtlanmıştır. İnternet kullanımı sosyal alanı kısıtlarken sosyal becerisi düşük olan insanlara da cazip gelmektedir. Bu insanlar sosyal ilişkilerini geliştirmek için yeni insanlarla tanışmak ve dünyayı tanımak için internet ve sosyal medyayı kullanmaktadırlar (Aksoy, 2016: 97). Yapılan araştırmalara göre Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşayan insanların %64’ü sosyal medyayı aktif olarak kullanırken akıllı telefon kullananların oranı %57’dir. Diğer bölgelerde ise sırasıyla sosyal medya ve akıllı kullanım oranları şöyledir: Avrupa %53 ve %45, Ortadoğu %52 ve %46, Asya-Pasifik %42 ve %41’dir. Sosyal medya kullanımında dünyada 13. Sırada yer alan Türkiye’de ise nüfusun %63’ü sosyal medya kullanıcısıdır ve günde yaklaşık ortalama 3 saat zaman geçirilmektedir (Satıcı, 2019: 24).

Young’a göre sosyal medya bağımlılığını gösteren bazı kriterler vardır. Bu kriterler arasında sürekli çevrimçi olma arzusu, sıkıntıların ve huzursuzlukların sosyal medya aracılığıyla giderilmeye çalışılması, planlanandan fazlaca vakit geçirme ve sosyal medya ağlarında bulunma sürelerini kontrol edememe, sosyal ağlarda bulunabilme adına başkalarına yalan söylenmesi ve sosyal paylaşım ağlarında zaman geçirme nedeniyle ailesel, çevresel sorunların yaşanması ve kariyer eğitim fırsatlarının kaybedilmesi bulunmaktadır (akt. Kırık, 2013: 91). Yapılan araştırmada bu durumlara açık bir şekilde rastlanmıştır. Öte yandan kendi ailelerinden ve çevrelerinden bıkan öğrenciler sanal ortama yönelmektedirler. Bağımlılığı açıklayan kuramlardan olan sosyal bilişsel kurama göre ise bireyler kendilerini ifade etmekte sorun yaşadıklarında sanal ortam daha cazip gelir. Çünkü bu ortam onlar için dış dünyaya göre reddedilme ve dışlanma açısından daha çok güvenlidir. Ancak gerçek olmayan bu alanı tercih etmek özdenetim kontrolünü kaybetmeye yol açar (Satıcı, 2019: 33).

İnternet, akıllı telefon ve sosyal medya gibi araçları kullanmakla birlikte diğer aktivitelere vakit ayırabilen katılımcılar da mevcuttur. Aşağıda bu katılımcılara ait ifadelere yer verilmiştir:

K6: “İnternet ve sosyal medya kullanımım arttı. Ancak yine de farklı alanlarda kendimi geliştiriyorum, gitar kursuna gidiyordum, kapanma ile birlikte online olarak devam ettim. Boş zamanlarımda kardeşimle ilgileniyorum, derslerine çalıştırıyorum.”

K7: “Sürekli evde olduğum için internet ve telefon kullanımım arttı, diğer boş zamanlarda ise dışarıya çıkıp yürüyüş yapıyorum.”

K13: “İnternet ve telefon konusunda normalden bir tık daha fazla bağımlılık var. Ekranlar beni çok yordu, gözlerim rahatsız oldu. Diğer boş zamanlarda kitap okuyorum, evde spor-egzersiz yapmaya çalışıyorum.”

K18: “Bu süreçte teknolojik aletlere olan bağımlılığımız arttı. Annem babam da bu konuda rahatsız. Okul dersleri, kitap okuma, spor yapıyorum. Evde ağırlık çalışması yapıyorum. Direnç bantları var.”

K20: “Salgın sürecinde fiziki olarak pek bir şey yapamadığımız için internet veya telefonla çok fazla vakit geçirdim. Bununla birlikte biraz resim yapıyorum, kitap okuma yapıyorum. Baş etme mekanizmalarını ölçtüm. Kriz yönetimi becerimi geliştirdim. Kendimi keşfettim.”

Bu ifadeler salgın sürecinin pek çok bireyde teknolojiye olan bağımlılığı arttırdığını ancak bilinçli kullanıcıların bu durumdan kendilerini kurtararak daha faydalı etkinliklere yöneldiklerini göstermektedir. Diğer yandan interneti çok az kullanan, kişisel gelişimlerini arttıracak faaliyetlere daha çok yönelen katılımcılar da bulunmaktadır. Aşağıda bu katılımcılara ait ifadelere yer verilmiştir:

K14: “Boş zamanlarımda dersler, tez çalışması, anket ve yevmiyeli işlerle uğraşıyorum. Daha önce halı saha ve spora gidiyordum. Kapanmalardan dolayı halı saha ve sporu bıraktım.”

K9: “İnterneti sadece ders için kullanıyorum, İngilizce’den farklı bir dil olsun diye Rusça öğreniyorum, ALES çalışıp spor yapıyorum, kitap okuyorum. Dışarı çıkıp yapacağım çok bir şey yok, evde yürüyüş aletim var, işaret dili öğreniyorum.”

K24: “İnternette vakit geçiriyorum ama gereksiz değil. El işi yapıyorum. Kitap okuyorum, kendimi çok geliştirdiğime inanıyorum.”

Genel olarak değerlendirildiğinde salgın döneminde boş zaman algısı ciddi bir değişime uğramıştır. Kamusal alana çıkmanın kısıtlanması sonucu insanlar, evlerinden boş zamanlarını değerlendirmeye başlamıştır. Öğrenciler ise daha önce boş zaman aktivitesi veya kariyer gelişimlerine yönelik olarak gittikleri fiziki mekanlara bağlı kurslara online olarak devam etmişlerdir.

Hastalık Kaygısı

Covid-19’un insanlar üzerindeki en önemli etkilerinden bir diğeri de hastalık kaygısıdır. Salgının başlangıcından itibaren pek çok insan hastalıktan korkmaya ve hastalığa yakalanma konusunda kaygı duymaya başlamıştır. Aşkın vd. belirttiğine göre Covid-19 virüsü iki şekilde sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Birincisi, virüsün doğrudan oluşturduğu bedensel sağlık problemleri, diğeri ise salgın ile ilişkili olan anksiyete, panik ve endişe gibi psikolojik problemlerdir. Bu bağlamda salgın beden sağlığı

ile birlikte akıl sağlığı için de bir krize işaret etmektedir. Salgının başlangıcında fiziksel sonuçlar daha çok dikkat çekmiş, psikolojik sağlık ile ilgili sonuçlar üzerinde durulmamıştır (Aşkın vd. 307). Katılımcılar salgının başlangıcında çok korktuklarını, hastalık için kaygılandıklarını, ancak süreç ilerledikçe bu korkularının azaldığını belirtmişlerdir. Aşağıda katılımcılara ait ifadelere yer verilmiştir:

K1: “İlk dönemler bizde korku ve kaygı oluştu. İlk dönemler korkudan ağlıyordum, anneme bir şey olur diye korkuyordum. Evimizde kimse korona olmadı. Akrabalarla mesafeyi koruduk, Dışarı çok çıkmadık.”

K2: “Abim ve annem kronik rahatsızlardı, onlara bulaşsın istemedik, bu yüzden hastalık korkusu ve kaygısı yaşadık.”

K9: “Ailede ve bende panik atak var, salgınla birlikte herkes belirsizlikten korkar oldu, psikolojik tedavi görmeye başladım. Annem-babam ise ibadet yaparak maneviyatını güçlendirdiler.”

K17: “İlk başlarda salgından çok korkuyordum. Markete falan gitmiyordum, ekonomik ve eğitim durumunuz bozulur mu diyorduk. Ancak bunun böyle olmadığını gördük. Şu an tek düşüncemiz hastalık bulaşmasın yeter.”

K3: “Salgının başlarında ölüm korkusu çok yaşıyordum, şimdi çok fazla değil. Şu an özlem korkusu, unutulmak korkusu yaşıyorum. Birçok arkadaşımız var acaba bizi unuturlar mı diye endişe ediyoruz.”

K10: “Her an hasta olacakmış korkusuna kapıldık. Korku ve kaygı ilk başlara göre azaldı, ancak yine var.”

Hastalık kaygısının bir diğer boyutu temizlik ile ilgili kaygılar ve takıntılardır. Covid-19 salgın süreci temizlik, maske ve mesafe kavramlarının çok sık kullanıldığı ve bu kavramların sloganlaştırıldığı bir süreci ifade etmektedir. Karataş, Covid-19 salgınının başlangıcında 520 katılımcı ile yaptığı anket çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Temizlik, hijyen, maske ve eldiven kullanma oranı %85-90 oranında artmıştır. Katılımcıların %62,2’ sinin sağlıkla ilgili kaygıları, %53,5’inin de hastalık belirtileriyle ilgili şüpheleri artmıştır. %67,5’inin gelecekle ilgili kaygıları artmıştır. %59,1’inin sosyal medya kullanma isteği, %75,8’inin ise haber takip etme isteği artmıştır. (Karataş, 2020: 14-15). Bu noktada yapılan araştırmada temizlik konusu ön plana çıkmaktadır. Aşağıda katılımcıların bu konudaki ifadeleri yer almaktadır:

K5: “Salgın çıktığında ben ve kardeşim korktuk. Annem ve babam rahattı. Eve bir sürü çamaşır suyu yığdık. Evden çok fazla çıkmadık. Şimdi ise panik yok, bununla yaşamamız gerektiğine inanıyoruz.”

K6: “Bu hastalık bence bir temizlik problemidir, mesafe problemidir. Temizlik hastalığım vardı, ancak bu süreçte giderek arttı. Deterjandan falan ellerim parçalandı. Bir camı 2-3 kez siliyorum, takıntılı oldum iyice.”

K13: “Salgının başında poşetleri bile yıkıyordum. Çin’de ölenleri görünce çok korktum. Bizimkiler çok rahattı. Daha sonra ben de rahatladım.”

K20: “Akrabalar ile gidiş gelişlerimiz bitti. Ha bire kolonya kullanıyoruz, yıkama yapıyoruz, kontrol delisi olduk. Korkumuz azalmadı. Kapanmalardan sonra herkesin dışarı çıkması kötü oldu. Bana göre her yer pislik gibi.”

Bu ifadeler değerlendirildiğinde salgın süreci ile birlikte ortaya çıkan hijyen hassasiyetinin kaygı ve takıntı ile ilgili psikolojik rahatsızlıkları tetiklediği anlaşılmaktadır. Örtük olan bazı psikolojik rahatsızlıkların salgın döneminin getirdiği endişe, kaygı ve strese bağlı olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Ev İşleri

Salgın sürecinde evde çok kişinin bulunması ev içi işleri arttırmıştır. Bununla birlikte uzaktan eğitim sürecini evde geçiren öğrenciler evin sık kirlendiğini, yemeklerin her zamankinden fazla yapıldığını ve Covid-19 salgınına bağlı olarak fazlaca temizlik yapıldığını belirtmişlerdir. Kendileri de ev işlerine katkıda bulduklarını söylemişlerdir. Aşağıda bu duruma ait ifadelere yer verilmiştir:

K1: “Ev içinde anneme yardım ediyorum. Temizlik, bulaşık, çamaşır gibi konularda... Salgın ev işlerini artırdı. Herkes evin içinde, bu yüzden sürekli ev kirleniyor.”

K4: “Annem çalıştığından dolayı ev işleri ile ilgileniyorum zaten, salgın süreci de bu durumu artırdı.”

K13: “Benim annem bir yemek yapar, bir tandıra gider, işler bana kalır. Evin en büyüğü ben olduğum için işler bana kalıyor. Bizde kız çocukları çok aktiftir.”

K21: “Yüzde yetmiş annem yapıyor işleri. Mutfak kısmını annem yapıyor, temizlik kısmına biz yardım ediyoruz.”

K22: “Ev içi işlerim arttı. Duvarları siler, evi süpürürüm. Bodrumdan turşu salça lazım olduğunda getiririm, ekmek alırım, kendime akşamları Youtube’den bakarak yemek yapıyorum.”

K18: “Eve yardım ediyorum, alışverişi ben yaparım genelde.”

Yukarıdaki ifadelerle birlikte işbölümünün toplumsal cinsiyet bağlamında şekillendiğini ve kızların daha fazla ev işi yaptığını ve yıprandığını ifade eden katılımcılar da mevcuttur. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri şöyledir:

K11: “Mecburiyetten dolayı ev işleri yapıyorum, hayatımız koşturmaca sürekli. Kızlar daha fazla yıpratıyor, hepimizde yalnız kalmak hissi oluştu, herkes gitme peşinde.”

K16: “Ders çalışmama engel bir durum var. Cinsiyetimden dolayı bir iş olduğunda sürekli yardım etmek durumunda kalıyorum. Evin büyüğü olarak bana iş düşüyor, erkek kardeşim de var ona o kadar yüklenilmiyor.”

K24: “Sorumluluk almayı seviyorum ama hastalık sürecinde arttı. Temizlik, alışveriş vesaire yapıyorum. Bunlar da yine engel oluyor. Ben işlerden söylendiğimde evdekiler de yapmasaydın dediğinde rahatsız oluyorum.”

K17: “Evin bulaşık makinesine dönüştük, iş bölümünde bana bulaşık düştü. Üç kız çalışıyoruz, Ataerkil bir yapı var sonuçta. Aslında küçük kardeşimde yardım hissi var ama sonra hemen vazgeçiyor. Ben kadın mı olacağım? diyor. Ev dışı olarak da annem çalışıyor, anneme kıyamıyorum yoğun bir işte mutfak ve yemek sektöründe çalışıyor. Bu yüzden çoğu işi ben yapıyorum. Ancak bazen hasta oluyorsun, bazen depresyona giriyorsun veya sınav haftası oluyor yapmak istemiyorsun. Bu da kötü bir durum.”

Bu ifadelerle birlikte ev işlerinde kadınlar aleyhine olan işbölümünü açıkça görebilmek mümkündür. Bu farklılığı ise biyolojik açıdan değil sosyolojik açıdan değerlendirmek gerekir. Giddens’a göre toplumsal cinsiyet farklılıkları biyolojik olarak değil, sosyo-kültürel olarak belirlenmektedir. Bu görüşe göre toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nedeni erkeklerin ve kadınların farklı rollere göre sosyalleştirilmeleridir. İşlevselci düşünürlere göre erkekler ve kızlar cinsiyet rollerini, erilliği ve dişilliği öğrenerek edinirler. Örneğin küçük bir erkek çocuğu gösterdiği cesarettten dolayı takdir edilebileceği gibi, bebeklerle oynadığı için azarlanabilir de (Giddens, 2013: 506). W.F. Gonnell ve diğerleri tarafından Sydney’de ergenler üzerine yapılan çalışmaya göre, kız çocukların erkek çocuklara kıyasla ev işine iki kat daha fazla yardım ettikleri gerçeğini ortaya çıkarmıştır (Connell, 1998: 169).

Bununla birlikte ev işi hiç yapmayan ya da sadece kendisi için yapan katılımcılar da mevcuttur. Aşağıda bunlara ait ifadelere yer verilmiştir:

K3: “Ev işleri yapmıyorum, salgından sonra daha da pasifleştim.”

K19: “Yemeği tek yemişsem sofrayı kendim kurar, kendim temizlerim, onlarla beraber yemişsem onlar toplar.”

Tüm bu ifadeler değerlendirildiğinde, gerek erkek gerekse kız öğrenciler salgın süreci boyunca ev işlerine doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunmuşlardır. Kız öğrenciler erkeklere nazaran daha fazla ev işi yapmışlardır. Bununla birlikte ev işlerine yardım etmeyen katılımcıların sayısı oldukça azdır.

SONUÇ

Salgın sürecinin sosyal, ekonomik, fiziksel ve psikolojik açılardan olumsuz etkileri bulunmakla birlikte öğrenciler açısından en fazla etkilenen alanlardan birisi eğitim olmuştur. Yapılan araştırma sonucunda salgının bu etkileri bariz bir biçimde görülmüştür.

Ekonomik açıdan bakıldığında ebeveynleri ticaretle uğraşan, günübirlik çalışan ve özel sektörde çalışan katılımcılar bu süreçte maddi kayıplar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynleri memur ve emekli olanlar ise herhangi bir gelir kaybı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan fiyatların yükselmesi giderlerin artmasına yol açmıştır. Ancak salgın sürecinde sürekli evde bulunmak harcamaların azalmasına yol açmış ve birikimler artmıştır. Bu da salgın sürecinin olumlu yanları arasındadır.

Covid-19 salgın sürecinde gerçekleşen uzaktan eğitim tüm öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Özellikle üniversite öğrencilerinin hem eğitim süreçleri olumsuz etkilenmiş hem de sosyal yaşamları kısıtlanmıştır. Çünkü üniversite eğitimi yalnızca bir eğitim sürecini içermemekte aynı zamanda sosyalleşme açısından gençlere katkı sağlamaktadır. Öte yandan onların sürekli evde olmaları çeşitli problemlerle karşılaşmalarına neden olmuştur.

Yapılan araştırmada katılımcıların büyük bir çoğunluğu online eğitimin yüz yüze eğitim kadar verimli olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle canlı derslerin takibini yapamama, derslerin sürekli başkaları tarafından bölünmesi, odaklanma problemi ve anlamadıkları kısımları hocalarına sormama gibi problemler yaşamışlardır. Bununla birlikte bazı katılımcılar ise online eğitimin zamandan ve ekonomik açıdan tasarruf sağladığını öne sürmüşlerdir. Ayrıca derslerin kaydedilmesi derslere ulaşılabilirliğin artmasını sağlamıştır.

Uzaktan eğitimde yaşanan problemlerle birlikte aile içinde de birtakım problemler yaşanmıştır. Salgının başlangıcından itibaren gerçekleştirilen kısıtlamalar ve karantina uygulamaları aile üyelerinin alışkanlıklarını bir anda değiştirmiş ve sürekli bir arada bulunmalarına yol açmıştır. Bu durumun neticesinde tahammülsüzlük duyguları artmış ve çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Yaşanan tartışmalar daha çok ebeveynler ve çocuklar arasında ve kardeşlerin kendi aralarında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte az da olsa ebeveynlerin kendi aralarında da yaşanmıştır. Ancak ilerleyen süreçte bu durum düzelmiş, aidiyet ve birliktelik duyguları artmıştır. Katılımcılar sürekli bir arada olmaya alıştıklarını belirtmişlerdir.

Salgın sürecinin etkilediği bir diğer konu boş zamandır. Katılımcıların çoğu internet ve sosyal medyada fazla zaman geçirdiklerini ve bu durumun kendilerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar ise boş zamanlarını kişisel gelişimlerini sağlayacak şekilde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Dil öğrenme, kitap okuma, spor yapma ve okul dışındaki sınavlara çalışma gibi etkinlikler gerçekleştirmişlerdir. Bununla birlikte salgın süreci ev içi işleri arttırmıştır. Özellikle kız öğrenciler ev

işlerine fazla vakit ayırdıklarını, eğitim ve boş zaman aktivitelerini gerçekleştirmede zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Son olarak salgın sürecinin olumsuz etkilediği alanlardan bir diğeri sağlık olmuştur. Katılımcıların bazıları aileleri ile birlikte Covid-19 hastalığına yakalandıklarını ve bunu atlattıklarını belirtmişlerdir. Ancak hasta olmayanlar da hastalık kaygısı yaşadıklarını ve özellikle ebeveynlerinin ya da diğerk yakınlarının hayatından endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Ölüm korkusu hiç olmadığı kadar var olmuştur. Zamanla bu korkularda azalma meydana gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2009), “Sosyoloji ve Sosyal Problemler”, Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünyadan ve Türkiye’den Örnekler, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Aksoy, P. (2016), “Aile İçi İlişkiler ve İletişim”, Aile Yaşam Dinamiği (Ed. G. Baran), Ankara: Pelikan Yayıncılık, s.67-113
- Alptekin, K. (2016), Başlangıçtan Bugüne ve Yarına Sosyal Hizmet Eğitimi, Konya: Atlas Yayınları
- Aşkın R., Bozkurt Y., Zeybek Z. (2019), Covid-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı, Sayı:37 Bahar (Özel Ek) s.304-318
- Aytaç, Ö. (2002), Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 12, Sayı: 1, Sayfa: 231-260
- Aytaç, Ö. (2004), Kapitalizm Ve Hegemonya İlişkileri Bağlamında Boş Zaman, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık Cilt : 28 No:2 115-138
- Baltacı, A. (2019), Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
- Banerjee D. & Rai M. (2020), Social Isolation in Covid-19: The Impact of Loneliness, International Journal of Social Psychiatry Vol. 66(6) 525–527
- Budak, F. & Korkmaz, Ş. (2020), Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, (1), 62-79.
- Can, E. (2020), Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık Ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları, Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6 Sayı: 2 s.11-53
- Connell, R. W. (1998), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar (Çev. C. Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Giddens A. (2013), Sosyoloji (Haz. C. Güzel), İstanbul: Kırmızı Yayınları
- Gunawardena, C. N. & McIsaac, M. S. (2004). Distance education. In D. H. Jonassen (Ed.), Handbook of research on educational communications and technology (pp. 355-395). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Güngörer F. (2020), Covid-19’un Toplumsal Kurumlara Etkisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı, 393-428

<https://sozluk.gov.tr/> “aidiyet” (Erişim Tarihi: 15.11.2021)

Karataş, Z. (2020), COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi 4(1), 3-15

Keskin M. & Özer Kaya, D. (2020), COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 5 Sayı: 2 s.59-67

Kırık, A. M. (2013), “Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı”, Sosyalleşen Birey-Sosyal Medya, Konya: Çizgi Kitabevi s.69-102

Kürtüncü M. & Kurt A. (2020), Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 5, s.66-77

McLeod S. A. (2007), “Maslow's Hierarchy of Needs”, Highgate Counselling Centre, http://highgatecounselling.org.uk/members/.pdf_ (Erişim Tarihi: 15.01.2019)

Moore, M. G. (2003), Handbook of Distance Education. The American Journal of Distance Education, 17(2), 73–75.

Özdoğan A.Ç. & Berkant H.G. (2020), Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi, Milli Eğitim Dergisi, Cilt: 49, Özel Sayı/2020, Sayı: 1, s.13-43

Özgöl M., Sarıkaya İ., Öztürk M. (2017), Örgün Eğitimde Uzaktan Eğitim Uygulamalarına İlişkin Öğrenci ve Öğretim Elemanı Değerlendirmeleri, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, s.294-304, DOI: 10.5961/jhes.2017.208

Özgüngör, S. (2020), “Motivasyon”, Psikolojiye Giriş, (Ed. Ş. Işık), 3. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir), Pegem Akademi Yayınları

Polat S. (2015), Karahanlı Devleti’nde Eğitim Faaliyetleri, Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknoloji Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 42-52

Razai, M.S., Oakeshott, P., Kankam, H., Galea, S., Stokes-Lampard H. (2020), Mitigating The Psychological Effects Of Social Isolation During The Covid-19 Pandemic, BMJ, doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.m1904>, (Erişim Tarihi: 17.11.2021)

Saraswat S. (2016), Distance Education, Directorate of Distance Education Tripura University, New Delhi: Vikas Publishing House

Satıcı B. (2019), “Sosyal Medya ve Akıllı Telefon Bağımlılığı”, Tüm Yönleriyle Bağımlılık (Ed.A.Eryılmaz & M.E.Deniz), Ankara: Pegem Akademi

Uşun S. (2006), Uzaktan Eğitim, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Valentine, D. (2002), Distance Learning: Promises, Problems, and Possibilities <https://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall53/valentine53.html> (Erişim Tarihi: 02.12.2021)

Yıldırım A. & Şimşek H. (2011), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8.Basım), Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yusufoğlu, Ö.Ş. (2017), Boş Zaman Faaliyeti Olarak Akıllı Telefonlar ve Sosyal Yaşam Üzerine Etkileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6 Sayı:5, s. 2414 – 2434